

1989 m. gruod. Nr. 2-8 (k. 6)

GRUODIS'89

AIDS

KRONIKA

NENORIME GYVENTI BE VILTIES

NIR1

Lietuvos AIDS Profilaktikos Centro laikraštis ©

TOKIOS TOKELĖS

Kodėl rizikuojame Jūsų dėmesiui pasiūlyti dar vieną laikraštį, kai, atrodo, ir taip jų begalės? Pirmiausia todėl, kad AIDS — rimta socialinė problema, tad čia itin pavojingas pusiau žinojimo bei sąmonės sąlytis. Apie AIDS visi pasaulio gydytojai turi sakyti tik tiesą, sakyti ją labai operatyviai, kvalifikuotai, o kas gi gali greičiau perduoti informaciją už masinės informacijos priemonės. Žinios, protas ir sąžinė — bene vieninteliai patikimumo sąjungininkai kovojant su AIDS epidemija. Tikimės, kad šis leidinukas padės Jums rasti atsakymus į rūpimus klausimus. Savo ruožtu, būsimė dėkingi už pateiktus pasiūlymus, pastebėjimus bei konstruktyvią kritiką. Galvojame, kad laikraštis skirtas visuomenei, turi remtis visuomenės nuomone.

Kodėl tokia didelė kaina? Laikraščio savikaina — 22 kapeikos, o likusios aštuonios pervedamos į AIDS fondą. Vėliau, jeigu atsirastų sponsorai bei padidėtų tiražas, kaina automatiškai sumažėtų.

KODĖL?

Dar keletas žodžių dėl periodiško. Laukiame Jūsų laišku su pasiūlymais, kiek kartų per mėnesį norėtumėte gauti naująją informaciją apie AIDS padėį mūsų Respublikoje, visame pasaulyje.

Kodėl laikraštį imasi leisti pats Lietuvos AIDS profilaktikos centras? Šių metų "Argumenty" Nr.49 išspausdintas interviu su žinomu visai Tarybų šaliai Kašprowskiu, kuriame jis žada išgydyti žmones ir nuo AIDS. Komentarai turbūt nereikalingi.

Kodėl laikraštis pasirodo taip vėlai, kada jau turime užsikrėtimo infekcija arveju?

AIDS epidemijos plitimas kritinę ribą pasiekė 1991—92 metais, o Lietuvoje 1994—96-tais. Tokie mokslininkų paskaičiavimai tik dar kartą įrodo, kad reikia imtis visų galimų priemonių. Štai tokie argumentai, kuriuos mes turime, prieš pradėdami leisti pirmąjį numerį. Vėliau, tikriausiai, jų atsiras dar daugiau. O kol kas siūlome Jums susipažinti su pirmuoju "AIDS kronikos" numeriu.

REDKOLEGIJA

KITAME NUMERYJE:

PIRMOSIOS AUKOS. II DALIS.

LIGONIO INTERVIU

PATARIMAI NARKOMANUI

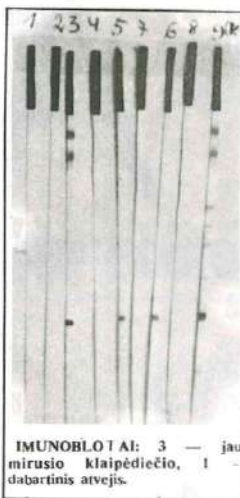
Saulius ČAPLINSKAS, Lietuvos AIDS Profilaktikos Centro vadovas

◆ Norėčiau pasidalinti mintimis dėl neseniai diagnozuoto Lietuvoje jaunuolio, užsikrėtusio ŽIV. Pirmiausia reikia pastebėti, kad šis pilietis AIDS dar neserga, o yra tik viruso nešiotas. (AIDS, kaip daugelis tikriausiai žino, būtųje nepilna). Toliau labai daug priklausys nuo jo elgesio, nuo dvasios stiprybės, nuo to, ar padikės mumis, Lietuvos AIDS profilaktikos centro gydytojais, ar sugebėsime išsaugoti konfidencialumą ir anonimiškumą (ko vistomet siekėme ir sieksime). Kol kas jaunuolis užsidares, apie atvirumą ar pasitikėjimą kalbėti dar anksti. Labai svarbu, ar pavyks išsiaiškinti, kur jis užsikrėtė — užsienyje ar mūsų Respublikoje. Tai, be abejoj, turi principinę reikšmę epidemiologinės grandinės tyrimui, užkertant kelią naujiems užsikrėtimams. Taip pat labai svarbu, kad jaunuolis neprarastų tikėjimo, noro gyventi.

KAS MUMS RŪPI

kad nesijaustų vienišas, atstumtas, nereikalingas ir pasmerkias. Jeigu užvaldys tokie jausmai, pasekmės gali būti pačios skaudžiausias tiek jam pačiam, tiek ir jį supantiems. Šiuo atveju gydymo filosofija turėtų būti tik viena — apie užsikrėtimą mirtinai pavojingą virusu žinome ir toliau turime žinoti tik jis ir mes, centro gydytojai. Tai nėra viešumo ribojimas, tai — žmogaus teisių gerbimas. Kiekvienam, galvojančiam, kad reikėtų pateikti visus duomenis, siūlyčiau pastatyti save į jo vieta.

◆ Kadangi radikalaus gydymo dar nėra, reikia stengtis daryti viską — stiprinti, grūdinti organizmą, kad užsikrėtimą stadija nepereitų į ligos stadiją. Kuop stipresnis bus organizmas, tuo daugiau šansų nesusergti. Paskutiniu metu užsienio spaudoje pasirodė pranešimų, kad kai kuriems asmenims dėl neaiškių priežasčių virusas žmogaus organizme staiga neaplinkamas. Ką tai reiškia? Kol kas sunku pasakyti. Gali būti, kad konkretus asmuo sugebėjo nugalėti ligą. Gydančios profilaktikai, galima pratęsti inkubacinį laikotarpį. Itin svarbu tokiu kritiniu momentu neprarasti savitardos, pasitikėjimo medikais ir noro gyventi.

IMUNOBLOTAI: 3 — jau mirusio klaipėdiečio, 1 — dabartinis arvejis.

◆ Anglijoje didelis žingsnis pirmyn, kovojant su baimė ir nemokėškumu padarytas, kada žmonės televizorių ekranuose išvydo, kaip Velso princesė paspaudė ranką, šnekėjosi su mirtinai sergančiu ligoniu. Man atrodo, kad ir mūsų inteligentija taip pat turėtų prisidėti prie AIDS profilaktikos.

◆ Šiuo metu JAV trys grupės būtinai tikrinamos dėl AIDS — donoriai, kaliniai bei

naujagimiai. Tokią praktiką reikia įvesti ir Lietuvoje. Tada atsiras realus pagrindas manyti, kad galėsime kontroliuoti situaciją. Be tokių priemonių dešimtis ir šimtai žmonių gali užsikrėsti ŽIV infekcija greičiau, negu bus surastas efektyvus AIDS gydymo priemonės.

◆ Suprantama, kad AIDS epidemija daro didžiulę įtaką medicininių organizacijų veiklai. Nežiūrint į tai, kad Lietuvoje ŽIV infekcija dar neįplito, būtina imtis visų saugumo priemonių, užkirsti kelią galimam infekcijos plitimui medicinose. Lietuvoje Elitos tragedija neturi pasikartoti. O reikia labai nedaug — sąžiningai sterilizuoti visus medicininius instrumentus, su ligonio krauju bei kitais biologiniais skysčiais elgis kaip su potencialiai infektuotais.

◆ Niekas negali apsaugoti žmonių nuo lengvabūdiškumo, kiekvienam gali padėti tik jo paties sveikas protas. Juk pavojingiausi ne tie, kurie žino, jog yra užsikrėtę, o tie, kurie nieko neįtardami "linksmiai" leidžia laiką ir platina ligos sūlydą, kaip Velso princesė paspaudė ranką, šnekėjosi su mirtinai sergančiu ligoniu. Man atrodo, kad ir mūsų inteligentija taip pat turėtų prisidėti prie AIDS profilaktikos.

◆ Šiuo metu JAV trys grupės būtinai tikrinamos dėl AIDS — donoriai, kaliniai bei

Pauliaus LILEKIO nuotraukoje:

AIDS ŠMĖKLA KLAIKDŽIOJA PO PASAULĮ

Pasaulinėje sveikatos organizacijoje registruotų AIDS susirgusių skaičius

	Pranešimo data 1989 07 31	Pranešimo data 1989 09 30
1. JAV	98.255	104.210
2. Uganda	6.772	7.375
3. Prancūzija	6.409	7.149
4. Tanzanija	4.158	4.158
5. Italija	4.158	4.158
6. VFR	3.497	3.739
7. Ispanija	2.781	3.386
8. Anglija	2.372	2.651
9. Švedija	306	312
10. Norvegija	119	125
11. Jugoslavija	89	91
12. Suomija	42	46
13. Vengrija	22	26
14. CSSR	17	17
15. VDR	13	14
16. Rumunija	10	10
17. Lenkija	11	19
18. TSRS	7	7
19. Bulgarija	3	3

1 — WKLY Epidem. Rec., 1989, 64, 31, 237—238
2 — WKLY Epidem. Rec., 1989, 64, 40, 305—306

TSRS š.m. rugsėjo 13 d. registruoti 335 infekuoti ŽIV (žmogaus imunodeficitinio virusas) asmenys, kai sausio 1 d. jų buvo 112, sergančių AIDS registruota (1989 09 13) — 15.

Kaimyninėse respublikose registruoti: Baltarusijoje — 7, Latvijoje — 3, Estijoje — 2 infekuoti ŽIV asmenys.

TRUPUTIS TEORIJOS

PLITIMO KELIAI

Pasaulinė sveikatos organizacija (PSO) yra pripažinusi tris ŽIV perdavimo kelius:

1. Lytinis — (tiek homoseksualinis, tiek heteroseksualinis) per spermą, makštį, gimdos kaklelio išskyras.
2. Per kraują — perpilant kraują ar jo preparatus, nesterilių švirkštų, adatų, instrumentų naudojimas persodinant organus, audinius.
3. Perinatalinis (iš motinos vaikui) — tai įvyksta prieš, gimdymo metu, arba tuoj po jo.

Būityje ŽIV neplinta. Jo nepereša ir kraują siurbiantys vabzdžiai.

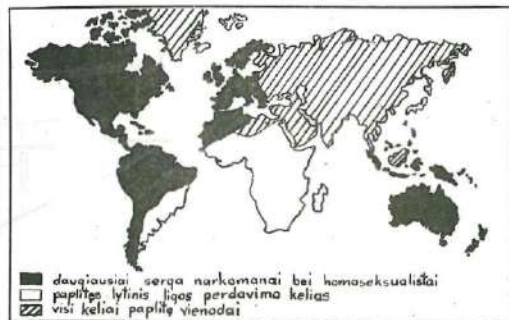
JAV pradėjus registruoti AIDS susirgimus, paplito nuomonė, kad šia liga sirgs tik homoseksualistai. Tą sąlygą, kad dauguma jų turi daug lytinių kontaktų, antra, jie žymiai dažniau serga įvairiomis lytiniais keliu plintančiomis ligomis, o tai sudaro didesnę galimybę užsikrėsti ŽIV. Tačiau ši nuomonė nepasitvirtino, kadangi

atsitiktinai heteroseksualiniai ryšiai tiek pat pavojingi, kiek ir homoseksualiniai.

Kito ŽIV infekcijos perdavimo kelio (per kraują) didžiausią rizikos grupę sudaro narkomanai, ypač tie, kurie narkotikus leidžiasi tiesiai į veną, daugiausia naudoja nesterilius švirkštus, o ir tuo pačiu švirkštu naudojami keliese. Tokiu būdu susidaro didesnė galimybė plisti ŽIV. Be to, dauguma narkomanų esti apmokami donoriais, todėl užkrėstas kraujas gali patekti kitiems recipientams. Reikia pastebėti, kad išvystyusiose pasaulio šalyse praktiškai užkirstas kelias ŽIV perdavimui perpilant kraują, įvestas privalomas donorų kraujo tyrimas.

Iš motinos, užsikrėtusios ŽIV, infekcijos perdavimas dažniausiai įvyksta nėštumo pradžioje per placentą. Perdavimas galimas gimdymo metu bei po jo. Mokslininkų stebėjimų duomenimis mergaitės ŽIV infekcija — užsikrėčia dažniau negu berniukai. Tačiau, kas baisiausia, net jeigu serganti motina neužkrečia naujagimio gimdymo metu, infekcija gali būti perduota ir maitinant krūtimi.

Skaidruolė ŽIMUS

■ daugiausiai serga narkomanai bei homoseksualistai
□ paplitęs lytinis ligos perdavimo kelias
▨ visi keliai paplitę vienodai

Genovaitė LAPINSKAITĖ,
Lietuvos odos ir veneros
ligų
dispanserio vyr.gdytoja

SIFILIS EUROPOJE

Daugiausiai sensacijų sukėlė sifilio epidemija 15 amžiaus pabaigoje, sutapusi su Kolumbo grįžimu iš Amerikos. Mat jūreiviai kelionėje užsikrėtė nauja liga, o grįžę 1493 m. išplatino ją Ispanijoje. Su karu, verslų, prekybos klestėjimo bangomis Europa užplūdo ir epidemijos banga.

Paplitus sifiliui, jį vadinta įvairiais vardais didieji raupai, galų liga, ispanų, italų, prancūzų, portugalų liga ir t.t. Toks pravaržėjimas truko iki 16 amžiaus. Italų gydytojas ir poetas, labai mokytas žmogus Gerolamo Fracastoro parašė poemą "Syphilis sive de morbo galico". Poemos herojus — piemuos vardu Syphilus, kurį dievai nubaudė lyties organų liga. Nuo piemens Sifiluso vardo (sys — kiaulė, philos — draugas) ir atsirado pavadinimas, neįžeidęs nė vienos tautos jausmų.

Sifilis tais laikais turėjo labai sunkią eigą, kėlė žmonėse nenuskaitomas kančias ir siaubą. Sergančius supo paslapris, negarbė, gėda, panika. Kova su šia "niekinga" liga rėmėsi prievarta ir bausmėmis. Ypač tai būdinga Prancūzijai, Vokietijai, Anglijai 17—tame amžiuje. Nuo tada venerinės ligos ne tik gydo, bet ir baudžia už jas. Pradėta diferencijuoti užsikrėtusius per pasleidimą ir nekaltai susirgusius. "Pasleidėlius" iš pradžių baudavo fiziškai, o tik po to gydydavo. Ilgainiui sergančio konflikto su šeima tapo psichologine problema. Nors 18 amžiaus pabaigoje atsakytas prievartos, padėties dviprasmiškumas išliko. Venerinė liga tampa moralės ženklu.

Visais laikais sifiliui buvo charakteringa banguojanti eiga. Sergamumas juo padidėjo materialinio gerbūvio metais. Beveik buvo 19 a. kova prieš "niekingą" ligą, neišsilyrė ir 20 amžius, nors jis inėdė daug naujo. Po to, kai buvo atrastas sifilio sukėlėjas, nustatytos infekcijos perdavimo keliai, liga neišnyko. Be abejonės, jo plitimą nulėmia pačių žmonių seksualinis elgesys.

VAKARAI IKI 1981 JU

Randy SHILTSas — amerikiečių žurnalistas, rašęs AIDS klausimais. Bendradarbiavo San Francisco Chronicle laikraštyje, o 1987 metais pasirodė knyga, pasakojanti apie ligos plitimo istoriją.

PIRMOSIOS AUKOS

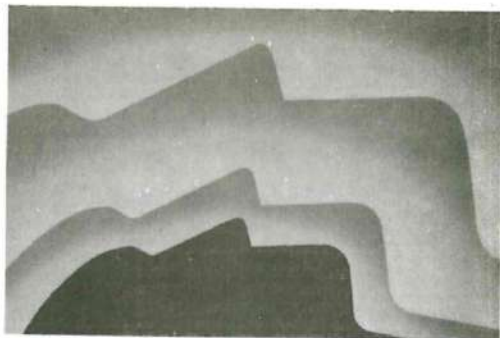
1976 metų Kūčių vakaras mažame Zairo kaimelyje. Čia dirbanti chirurgė Grethe Rask iš Danijos kupina rūpescių. Bėruošiant vaises, ji vėl pajunta nuovargį, kuris ją kamuoja jau paskutiniuosius dvejuis metais.

Pirmą kartą Grethe atvyko dirbti į Afriką, Belgų Kongą, dar 1964 metais. Paskutiniuosius keturis dirba Zaire. Ji mėgsta savo profesiją, nesilvalgo į pasiutusią blogas sąlygas. Dabartinė darbo vieta — primityvi ligoninė tolimame Zairo kaimelyje Abumbazi. Čia trūksta sterilių pirštinių, adatu, Dirbama, kol pirštinės plyšta ant rankų. Tada tenka dirbti ir be pirštinių — nieko nepadarysi, nėra. Rankos mirksta ligonių kraujyje.

Kaip rašo Shiltsas, nemažai žmonių jau tuo metu mirdavo nuo viruso. Jais jie užsikrėdavo lytinių santykių metu ir per kraują. Buvo kviečiami pagalbui ir Pasaulinės sveikatos organizacijos ekspertai...

Kūčių vakarą Rask buvo liesa — neteko daug svorio viduriuodama, limfmazgiai žymiai padidėję (jie žmogaus organizme atlieka svarbų vaidmenį — grūmiasi su ligų sukėlėjais), be to, įvairiose kūno vietose. Tai tęsiasi jau porą metų. Priežastis neaiški. Kamuoja ir nuovargis. Tai pats nemaloniausias ligos pasireiškimas chirurgai. Anksčiau net negalvojo apie poilsį darbo metu...

"Geriau aš grįšiu mirti į namus", — ištarė Grethe savo draugui Ib Bygbjergui, taip pat gydytojui iš Danijos. Tai ir padaro. 1977 metų pradžioje Grethe pasijunta geriau, sumažėja limfmazgiai, tačiau didėja nuovargis Dirba toliau, atostogas praleidžia Pietų Afrikoje. Čia ji visą liepos mėnesį. Tačiau vis sunkiau kvėpuoti, pradeda dusli. Išsigandusi Grethe skrenda į tėvynę — jau su deguonies aparatu. Danijoje visa

medicina stengiasi jai padėti, tačiau burnos ertmėje plinta mielių grybelis, imuninė sistema, skirta kovai su infekcija, sutrikusi. Limfmazgių tyrimuose vėžio požymių nerandama. Gydytojai tegali konstatuoti, kad Grethe serga progresuojančia plaučių liga. Priežastis neaiški.

1977 metų gruodžio 12 dieną 47—erių metų Margrethe P.Rask miršta. Skrodimo metu plaučiuose randama daug pneumocystų, kurios ir sukėlė šiai jau retai pasitaikančią plaučių uždegimą. Tai ir yra mirties priežastis. Anksčiau nuo to niekas nemirdavo.

Ib Bygbjergas, ilgametis G.Rask draugas, ruošiasi tirti šios ligos sukėlėją. Jo senstelėjęs profesorius, kaip rašo Shiltsas, nukreipia jį kitur — tirti maliarijos. Jis galvoja, kad pneumocystų inspiruotas plaučių uždegimas — reiškinys retas, ateityje nebeprisikartos.

Dabar aišku, kad sergant AIDS — pneumocystų sukeltas plaučių uždegimas yra viena dažniausių mirties priežasčių. 1910 metais Brazilijos mokslininkas Dr.Carini rado pneumocystų pas Gvinėjos kiaules, vėliau ir pas žmones. Anksčiau jos buvo priskiriamos pirmuonims, dabar jau grybeliniams. Šiuo metu sukėlėjas vadinamas Pneumocystis carinii.

1989 metais Ib Bygbjergas vėl susidomėjo pneumocystom, kurios sukeldavo plaučių uždegimus homoseksualistams, sergantiems AIDS. Tarp kitko, kaip rašo R.Shiltsas, gerbiama G.Rask buvo lesbietė, kuri niekada to neslėpdavo.

Taip Vakarų pasaulis atėjo iki naujo amžiaus, AIDS amžiaus slenkščio.

Algimantas TREČIOKAS

Rūta ROKIENĖ

TSRS BAUBAS

Tarybų Sąjungoje iš visų užregistruotų infekuotų ŽIV asmenų 40 procentų užsikrėtė parenteraliniu būdu. Beveik visi — vaikai.

Iš tiesų, Tarybų Sąjungai sunkiai pritaikomi visam pasauliui būdingi dėsninimai. Vakarų Europoje apie užsikrėtimą ŽIV dėl nesąžiningo, nekvailifikuoto medicinos personalo darbo net nekalbama, tai sunkiai įsivaizduojama. Net

Afrikoje per nesterilius instrumentus gydymo įstaigose užkrečiama retai. Tačiau, mūsų situacija ypatinga: pavojų kelia ne tik palaidas gyvenimo būdas, bet ir gydymo įstaigos, jeigu jose dirba nesąžiningi žmonės. Todėl ŽIV plitimo prognozės TSRS dar liūdnės, negu visame pasaulyje. 1988 metų gegužės mėne-

sį Elistos infekcinės ligoninės intensyvios terapijos skyriuje 27 vaikai buvo užkrėsti ŽIV. Vėliau keturi vaikai užkrėti ir savo mamas. Tai suprantama, nes slaugydama serganti tokio amžiaus vaiką motina dažnai kontaktuoja su jo išmatomis, krauju. Virusas gali patekti į žaizdą rankoje. Daugelis vaikų vėliau gydėsi ir kitose ligoninėse. Tuo metu mirusiam vaikui pananatominio skrodimo metu diagnozuotas AIDS susirgimas. Vaiko tėvas kurį laiką dirbo Konge, kur tikriausiai ir "pasigavo" virusą. Grįžęs užkrėtė žmoną, kuri infekciją perdavė kūdikiui. Skyrius turėjo du kartus mažiau švirkštų, nei jų minimaliai reikia normaliam darbu. Skyriuje buvo dirbama nesteriliais švirkštais: vienu švirkštu buvo praplaujami referentinių ir centrinių venų kateteriai iš karto keliems vaikams. Infekcija paplito ne tik Elistos infekcinėje ligoninėje, bet buvo perduota į Volgogradą, Rostovą prie Dono. Dėl tų pačių priežasčių buvo užkrėsti vaikai Stavropolyje, nors čia buvo pakankamai švirkštų, gaunami vienkartiniai švirkštai ir testavimo sistemos.

Šių metų rugsėjo mėnesį infekuotų ŽIV asmenų, lyginant tarkim, su JAV nėra daug — 335. Tačiau šis faktas teikia mažai paguodos, nes per pastaruosius metus infekuotųjų skaičius išaugo beveik trigubai (1989 sausio 1 d. buvo 112). Tačiau, Elistoje viso užkrėsti 75 vaikai ir 10 suaugusių, Volgograde — 37, Rostove prie Dono — 24. Tikriausiai šie skaičiai nėra galutiniai.

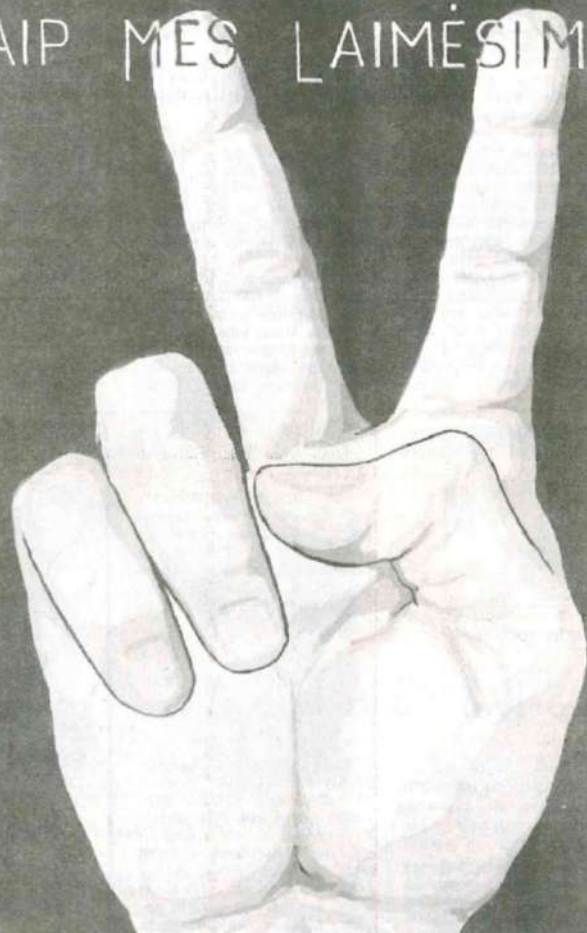
Komisijos, tyrusios šiuos atvejus, nurodė, kad būtina geriau aprūpinti gydymo įstaigas vienkartiniais švirkštais ir testavimo sistemos, lyg tai

galėtų išgelbėti nuo visų bėdų. Kaip visoms komisijoms įprasta, šie atvejai vaizduojami kaip pavieniai, neigiamos bet kokios užuominos į dėsninumą, nekeltamas klausimas, kodėl medikai nesąžiningi. Problemas sprendimas sukoncentruojamas į vienkartinius švirkštus. Manyliau, kad esmė — ne instrumentų trūkumas. Jeigu medikas, teisingdamasis instrumentų trūkumu, mažu atlyginimu gali kelti grėsmę pacientui, jokie vienkartiniai švirkštai nepadės. AIDS baubo švirkštais neatbaidys. Matyt, kokiu visuomenė, tokie ir medikai.

AIDS Posteris

AIDS FONDAS

TIK TAIP MES LAIMESIME!

141858

VILNIAUS SOCIALINIO BANKO LENINO
RAJONO SKYRIUJE

AIDS FONDO SAŲSKAITA NR 141858

SULOMĖ PASKAITYTI

Rimantas ŠIMKUS

Viena iš efektyviausių priemonių, apsaugančių nuo ZIV infekcijos — prezervatyvai. Kadangi mūsų respubliką reikia priskirti prie kraštų, kur AIDS plitimas galimas visais keliais, svarbu laiku (t.y. kuo greičiau) užverti tas duris, kurias dar galima užverti. Patekęs į "Farmacijos" susivienijimo generalinio direktoriaus Vlodo Sakalausko kabinetą, nutariau, kaip liaudis sako, imti jauti už ragų ir tiesiai paklausti, kada bus išspręstas klausimas su kontraceptikais. Ir nenusivyliau. Užsimezgė gyva diskusija:

— Paraiška šiemet metams didelė — 3 milijonai 250 tūkstančių, jeigu ką nors susigaudote, bet kol kas negauname. Dar nė pusės negavome. O dabar užves gruodžio mėnesį, tai pasens (prezervatyvai efektyvūs maždaug pusę metų — R.S.). Jeigu Jūs galvojate, kad tai pagrindinis dalykas.

— Viena iš sudedamųjų dalių.

— Labai nedidelė. Ne prezervatyvai svarbiausia.

— Tiesa. Bet ir jie svarbu.

— Svarbu. Bet ne tik jie. Amerikoje prezervatyvų kiek nori, ir AIDS — kiek nori.

— Bet ten liga daugiausia plinta tarp rizikos grupių — narkomanų, homoseksualistų.

— O pas mus jų nėra?

— Yra, bet mes sudarome galimybes plisti ir kitu, lytiniu keliu. O taip sakyti, kad jeigu Amerikoje visko yra, o AIDS

plinta ir nesirūpinti prezervatyvais, taip pat neteisinga.

— Jeigu Jūs turite įrodymų, kad mes nesirūpiname, čia kitas dalykas.

— Todėl ir būtų įdomu sužinoti detales...

— Ot Jūs dabar parašysite į laikraščius, ir staiga viskas bus. Ir taip bus! Jau gruodis, metai baigiasi, fondai yra, viskuo užvers. Ačiū — pasakysim žurnalistams, parašė — atsirado prezervatyvai!

— Tai bus tikrai gražu. O gal ir Jums kas padėkos?

— O prie ko čia mes. Mes gi nedirbame...

PAS PAVADUOTOJĄ

Po tokios turiningos diskusijos direktoriaus pavaduotojos Reginos Žukienės kabinete

jei grįžot. Mums skyrė 50 000 prezervatyvų. Dar nepasirodė. Skyrė 50 000 chirurginių pirštinių, tai tikrai turėtų pakęsti padėtį. Dar niekas neatsiuntė.

— Maskva kalta?

— Ne Maskva. Tiekėjai.

— Kniečiai?

— Neaišku. Pažūrėkit, kokia padėtis su transportu. Tai ten vagonai stovi neiškrauti, tai kitur.

— Bet žmonės turi žinoti tikrą padėtį — ko ir kodėl nėra.

— Padėtis tokia: mums skyrė 700 000 prezervatyvų iš Indijos — neateina siuntinys. O juk jau turėjo seniai ateiti, jie skirti metų pradžioje. Anksčiau užšienio firmos visada laikydavosi pažadų, elgėsi gana korektiškai. O dabar? Iš papildomai skirų TSRS sveikatos ministerijos lėšų 27 procentus produkcijos turėjo pateikti trečiame ketvirtyje — niekas nepateikė, viskas nusikėlė į ketvirtą ketvirtį. Taip yra ir su prezervatyvais.

Vladas SAKALAUSKAS

skaičiuoja, kiek vienam žmogui tenka. Bet tiek niekada neparduodavome. Jeigu nusipirksime 10 milijonų, galva neišeis, kur reikės tiek dėti.

TIEKĖJAI

— Rugsėjo mėnesį buvome Bialystoke, mėgėje, pasirašėme protokolą dėl prekių mainų — jie turėjo pateikti 550 000 prezervatyvų po 15 kapeikų. Iki šiol nieko nepateikta.

— Sakote, prekių mainai. O Jūs savo dalį pateikėte?

— Tai Prekybos ministerijos kontraktas, jie mus pasiskvelė tik kaip ekspertus. Mes klausiamie kaip kybininkų — sako — jau jau atsiunčia. Na, bet parys matote, kas vyksta Lenkijoje. Politiniai įvykiai taip pat turi įtakos ekonominiam gyvenimui. Dabar mes buvome nuvažiavę į Rygą, kur vyko Pabalijos respublikos bendras pasitarimas (kartu su pramonininkais), ten susiradome kooperatyvą ir susitarėme, kad šiomis dienomis partiją prezervatyvų atsivešime. O kaip reikės ekonominio savarankiškumo sąlygomis gyventi, aš net nežinau. Juk vien vaistams mums reikia 50 milijonų in valiutių rublių. Vengrai jau nebeturi paruoti už forintus, jiems jie nereikalingi, jiems dolerių duok. Vokiečiai apskritai aišsako tiekimo sutarčių, anuliuoja

fondus. Lenkai turi kontraktų, jie daug įsiskolinę — delsia delsia, pusę metų neatsiunčia. Šie metai tiesiog siutubingi. Nesiseka. Sudarai kontraktą — neatsiunčia.

— Visas pasaulis konkuluoja.

— Pasaulis konkuluoja, o mažas žmogelis Lietuvoje kenčia. Tikėjoms, kad metai bus labai geri — vyriausybė duoda pinigų. O čia — kas nors ko nors nepadarė, kažkas kažkur susprogo. Tai neatsiuntė, tai sugedo. Dėl ekologinės žalos šalyje uždarė chlorkalkių, formalino, fenolo gamyklas. Chlorkalkes perkame iš Lenkijos. Tokia milijoniška šalis, toks mažas gyventojų tankumas ir mes tokie biedni. Ir ką daryti, nuo ko pradėti — nežaiščiau...

POREIKIAI

— Mūsų Lietuvoje, jeigu žmogus guli ligoninėje ir jam neleidžia vaistų, jis galvoja, kad jo negydo. Reikalinga, kad žmonės nustotų baidytis švirkštais. Kai buvome Lenkijoje (ten dalyvavo 25 firmos su savo vaistų pavyzdžiais), paaiškėjo, kad ampulės nebe-
mandingos. Viskas gaminama tabletimis, kapsulėmis. Klausiamie — kodėl? Sako — AIDS problema. Jau dabar ir vienkartiniai švirkštai nebeišsprendžia AIDS problemas. Kas garantuotas, kad seselė tuo vienkartinu švirkštu vaistų nesuleis penkiems ligoniams, o keturis parduos?

— Taip ir atsitiko Elisioje.

— Tai yra baisu. Reikia jaunimą auklėti, kad nereikėtų prezervatyvų, po šimis perkūnų. Nustokime propaguoti seksą. Juk mes dabar nežinome, kas serga, o kas ne. Va, kad ir tos linksmos mergelės, kurios vaikšto į "Lietuvą".

— Bet jas patikrindami ar net neutralizuodami turėtų būti problemais neišspręsimė.

— Aišku. Bet reikia, kad tų mergelių nereiktų.

— O kaip tą pasiekti?

— Gyveno gi pasaulis ir nereikėjo. Senais lietuviškais laikais, jeigu nesantuokinis vaikas gimdavo, tai visa parapija žinojo. Tai buvo baisi negarbė. Tą vargšą vaiką, niekuo nekaltą, benkartu pravardžiuodavo. Motina ir tėvas turėjo apie tai pagalvoti. Reikia dora rūpintis.

B A D A S

DĖL KURIO FARMACININKAI NEKALTI

įtampa buvo kur kas mažesnė. Daug bėdų susikauptė šiemet. Apie jas ir kalbamės:

— Mūsų gumos pramonė yra tokio lygio, kad žodžių trūksta. Ką ten prezervatyvai — jeigu į ligoninę atveža ligonį ir jam, tarkim, šlapimo susilaikymas — reikia jį kateterizuoti. Neturime kuo. Neturime chirurginių pirštinių, jomis aprūpinama tik 40% jeigu užsakytume dideles mases, žinome — vistiek jų neduos.

Daugelis gumos pramonės įmonių pastatytos dar prieš I Pasaulinį karą. Darbo sąlygos baisios, be dujokaukės įeiti negalima...

TIEKĖJAI

— Šalyje dabar nėra pajėgumu, — tęsė Regina Žukienė. Vėdime derybas su Kinija, ir, aišsiai, nupirko chirurgines pirštines, nupirko prezervatyvus. Tai buvo, kada Gorbačiovas į Kiniją važiavo, kartu su juo buvo ir TSRS sveikatos ministras Čiazovas. Kada jau

POREIKIAI

— Kasmet gaudavome 3 milijonus prezervatyvų, tai štai prieš ketverius metus nurašėme maždaug milijoną, milijoną prezervatyvų sudėginome. Niekam jie buvo nereikalingi. Mūsų susivienijimas yra ūkiskaitinis, nuostolių kaip galėdami vengiame. Šiais metais buvome užsakę 3 milijonų 500 tūkstančių. Jeigu būtume juos gavę! Važiavėm po rajonus, juose prezervatyvų yra — ir Sakiuose, ir Marijampolėje, ir Kauno rajone. Didžiausia bėda — didmiestčiai. Čia prezervatyvų trūksta. Kitiems metams užsakėme 5 milijonus. Žmonės

Torben Voigt (Danija) nuotraukoje: Karaliaus gvardija žygiuoja pro kioską su nemokamais prezervatyvais

Regina ŽUKIENĖ

JEIGU JŪS NESATE TIKRI,

Molėtų pl.40.

VILNIUJE: Molėtų pl.40, tel. 35-02-95
pirmadienį, trečiadienį, penktadienį —
8—14 val., antradienį, ketvirtadienį —
13—18 val.

K A D

ATSITIKTINIO LYTINIO KONTAKTO METU AR
KOKIOMIS KITOMIS APLINKYBĖMIS NEUŽSIKRĖTĖTE
ŽIV, BET NORITE TAI SUŽINOTI NESIAPISUODAMI,
JUSŲ PASLAUGOMS AIDS ANONIMINIO PASITIKRINIMO
KABINETAI:

KLAIPĖDOJE: Taikos pr.28,
tel. 5-44-61
ketvirtadienį — 11—13 val.

ŠIAULIUOSE: Vytauto g.101,
tel. 3-83-63
pirmadienį — 14—17 val.

DĖMESIO!

Lietuvos AIDS Profilaktikos Centras
Medicinos darbuotojų kvalifikacijos kėlimo kursai

ORGANIZUOJA

gydytojų kliniškųjų trijų dienų paruošimą
ŽIV kliniškųjų pasireiškimų bei AIDS
profilaktikos klausimais. Telefonas
pastetiravimui 76—32—38 (D.Norvaišienė).

AIDS IR VALSTYBĖ

AMŽINA KOVA

Klaipėdos miesto tarpvalstybinis partnerio
kabinetas lytinio kontakto planavimo klausimais
K u r s a i
Klaipėda, 1987 m. rugpjūtis 6 d.

Uspėjusiai partnerius, pirmaisiais 1987 tyrimo kabi-
neto planavimo paruošimui išsivysčiusi Lietuvos
spausdinti skyriaus, Odos ir veneros ligų dispensario, Šiaurinio
skysto namų, Vidaus reikalų, valstybės, Liaudies sveikatos, Miesto
sveikatos skyriaus, Kultūros skyriaus valstybės aparate kovos su
lytinio kontakto planavimo ligos rizikos su 1987 metų pirmą pusę
ir kitais.

1. Įprastiniai Vidurio valstybės:
 - 1.1. Pristatyti kaip galimas grėšiančius patiriamai 4-1 AIDS ir
Odos ir veneros ligų dispensario rizikos grupės anonimizacijos, nar-
komos, anonimizacijos ir vidurio 8-1 valstybės planavimo.
 - 1.2. Uspėjusiai išsivysčiusi ir prastai išsivysčiusi ir ju-
mikroorganizmų rizikos del AIDS.
 - 1.3. Kartu su Odos ir veneros ligų dispensario daugiau išsivys-
čiusi homoseksualistų ir juos tikrinanti del AIDS.
2. Ipa netgi Vyr. Norvaišienės valstybės planavimo tarpvalstybinis
kabinetas.
3. Uspėjusiai sukurti su Kapono Miesto pramonės automato
komite vieno būdu del automato preservatyvams paruošimui Klaipėdos
mieste kovoti vėl ir pasaulio.
4. Profesiniai techniniai mokymai Nr.1, 14, 16, 24, 41 direktoriams
Jei, šiais vieš. profilaktikinių priemonių sergamumui venligomis
meksliniais, tarpe išvengti.

Tarpvalstybinis partnerio

dirbininkas / Instruktorius
Sekretorius / Kabinetas

Uspėjusiai su 1987
GAVTA 14. 1987

Mūsų stebuklų šalis ir stebuklų valstybė visais laikais kovojo su priešais. Priešai atsiradavo vis nauji ir ta kova būdavo vis nuožmesnė. Dabar tai vadiname deformacijomis, o iki normalių žmogiškų santykių mums dar du šimtus metų per tas deformacijas kaip per tundrą važiuoti. Elniais (jie greičiau bėga).

1987 metais Klaipėdos apylinkėse pasirodžius AIDS šmėklai, imtasi griežtų kovos priemonių. Į pasitarimą, kaip tą neįlemti AIDS Klaipėdoje nugalabiti dar jam negimus, susirinko, kaip sakoma oficialiuose pranešimuose, "ir kiti nariai". O kokie svarbūs nutarimai, kokie užmojai! Patikrinime (kaip galima greičiau — jei ne šiandien, tai jau rytoj tikrai) visas prostitutes, narkomanus ir homoseksualistus. Tuo laiku Klaipėdos prostitučių sąrašas buvo 16 pavardžių (tik šešioliką, o visą Klaipėdą aistojai). Tikriausiai nei jums, nei man nereikia aiškinti, kad mūsų šlovingame, ordinais nudabintame uostamiestyje seniausios moterų profesijos atstovų jau tuo metu buvo ne šešiolika, o truputį daugiau. Tad ši akcija tegalėjo nuraminti tuos, kurie įpareigoti imtis kovos priemonių. Dar keletas žodžių dėl skaičiaus 16, pasitaikiusio šiame rašinyje. Kai kurlems jis gali sukelti kai kurias aluzijas į karinius ar kitokius dalinius, tad jei netikite manimi, pasik-

lauskite klaipėdiečių, kaip jie vadina pajurio mieste dislokuotą merginų dalį.

Bet grįžkime prie mūsų objekto — nutarimo. Labai linksmas ir šis punktas: 1.3. Kartu su Odos ir veneros ligų dispensario daugiau išsivysčiusi homoseksualistų ir juos tikrinanti del AIDS". Tikriausiai reikia turėti neblogą fantaziją, kad sukurtum tokio turinio sakinį. Įsivaizduokime milicijos darbuotojus, kiekvieno žmogaus gatvėje klausiančius: "Atleiskite, Jūs karnais ne homoseksualistas? O pažymą turite? Ne? Na, tai eikime į dispensarį, ten viską paaiškins". Kokia romanika, koks polėkis. Fantastiška!

Ber mes vėl nukrypome nuo mūsų objekto (mat kiek peno lakiai fantazijai), o juk yra ir dar svarbesnis punktas: 3. Profesinių technikos mokyklų Nr.1, 14, 18, 24, 41 direktoriams: 3.1. Imtis visų profilaktikinių priemonių sergamumui venligomis moksleivių tarpe išvengti". Jau nekalbant apie kalbinę šio punkto suformulavimo pusę (lietuvių kalba tada dar nebuvo valstybinė), kyla klausimų. Tai kaip čia yra? Vadinasi, tegu tarkim antros

PTM mokiniai serga, o pirmai ir kitoms išvardintoms negalima? Nejaugi 1987 m. rugpjūčio 6 dieną jau buvo žinoma, kurią PTM aplankys AIDS, o kurios ne? Labai atsiprašome už pavėlavimą (geriau vėliau, negu niekada) ir skubame perspėti dėl minėtų mokyklų grėsmės. Pavojus!!!

Tuo linksmi nutarimo punktai baigiasi. Prasideda liūdnai. Neabejoju, kad Vidaus reikalų valdyba (gal kiek kitaip, nei mes su jumis įsivaizdavome) išsivysčiusi dar ne viena prostitutu ar narkomaną ir juos "su dispensariu" patikrino del AIDS, neabejoju, kad minėtų PTM direktoriai "ėmėsi visų profilaktikinių priemonių", žodžiu — kovojo. O kaip Marrijampolės (buv. Kapsuko) Maisto pramonės automato gamykla iki šiol negaminu automato preservatyvams parvadinėti, taip ir negamina. Savaimė aišku, tam yra objektyvios priežastys. Tačiau AIDS nežiūrės objektyvių priežasčių. Ji skaičiuos gyvybes. Tada linksminsis ji.

Antanas
BURBULEVIČIUS

REDKOLEGIJA: SAULIUS ČAPLINSKAS, RŪTA
ROKIENĖ, RIMANTAS ŠIMKUS (redaktorius),
ALGIMANTAS TREČIOKAS, OLEGAS ROMANOVSKIS
ATSAKINGAS SEKRETORIUS: ARTŪRAS
BUTKEVIČIUS
DAILININKAS: DARIUS ČEPAS

AIDS

Mūsų adresas: Vilnius, Molėtų plentas 40, "AIDS kronika".
LAUKIAME JUSŲ LAISKŲ!
Spaudė Panevėžio spaustuvs Ukmergės skyrius. 1.5 sąsp. lanko, of-
setinė spauda. Užs. Nr. Tiražas 10 000 egz. Kaina 30 kap.

LV Nr. 07574